

УДК 332. 43.01: 631. 115.8

Швець Т. В., к.е.н., доцент ©*Житомирський національний агроекологічний університет*

ОБҐРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ

Проаналізовано особливості обґрунтування стратегії економічного розвитку сільськогосподарських підприємств на інноваційній основі. В результаті застосування SWOT-аналізу розроблено напрями здійснення інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: *стратегічні орієнтації сільськогосподарських підприємств, ключові компетенції, базові стратегії, маркетингове середовище.*

Постановка проблеми. В ринковому середовищі конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств стає найважливішим показником і водночас умовою їх ефективного функціонування. Істотну роль у формуванні конкурентоспроможності агроформувань відіграє їх стратегічна орієнтація, яка призначена створювати підприємствам стійкі конкурентні переваги. Однією з альтернативних стратегічних орієнтацій сільгоспідприємств є інноваційна діяльність з огляду на її можливості забезпечення стійкості підприємств в мінливому ринковому середовищі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливий внесок у розвиток сучасної теорії та практики стратегічного планування зробили Р. Акофф, І. Ансофф, П. Друкер, К. Ендрюс, Г. Мінцберг, М. Портер, Е. Чендлер та інші. Фундаментальні та прикладні проблеми стратегічного планування розглядаються в працях українських науковців: В. Герасимчука, Л. Доленка, В. Немцова, В. Пономаренка, а також в працях вчених країн СНД, зокрема О. Виханського, І. Туліна, Р. Фатхутдінова та інших.

Дослідженню стратегічного планування в сільському господарстві, зокрема питанню стратегії економічного розвитку, присвячені праці В. Месель-Веселяка, В. Нелепа, О. Онищенко, Б. Пасхавера, П.Т.Саблук, О. Шпичака та В. Юрчишин. Аграрним перетворенням в контексті стратегічного розвитку сільського господарства значної уваги приділено в наукових працях В. Андрійчуком, С. Дем'яненком, Д. Крисановим, М. Хорунжим. Однак, недостатньо дослідженим для сільськогосподарських підприємств залишається питання економічно обґрунтованого вибору стратегічної орієнтації, в т. ч. діяльності на інноваційній основі, що і зумовило необхідність проведення даного дослідження.

Метою статті є вибір економічно обґрунтованих стратегічних орієнтацій сільськогосподарських підприємств, зокрема інноваційної їх діяльності.

Методологічною основою дослідження є загальнонаукові методи дослідження та спеціальні – SWOT-аналіз.

Виклад основного матеріалу. В економічній літературі розрізняють стратегії підприємства залежно від його економічного стану, а саме: стратегії виживання, стабілізації і зростання. У рамках відповідної базової стратегії сільськогосподарські підприємства можуть вибрати один з кількох напрямів діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Стратегічні орієнтації сільськогосподарських товаровиробників*

Різновид базової стратегії	Критерії вибору стратегії	Заходи імплементації стратегії
Зростання	1. Темпи зростання с.-г підприємств 2. Отримання прибутку від маркетингових заходів 3. Контроль за реалізацією, в т. ч. через роздрібні магазини 5. Розширення ринків збуту сільськогосподарської продукції	1. Багатовекторна інноваційна діяльність 2. Вертикальна інтеграція 3. Співробітництво та кооперація 4. Зовнішньоекономічна діяльність
Стабілізація	1. Пошук і використання більш ефективних технологій і методів ведення бізнесу 2. Формування резервного та спеціального фондів 3. Кваліфікований управлінський персонал	1. Аудит витрат 2. Активізація фінансової та господарської діяльності 3. Забезпечення стійкого зростання фінансового та матеріально-технічного потенціалу
Виживання	1. Обмежені фінансові ресурси 2. Недостатнє матеріально-технічне забезпечення 3. Недосконала система управління 4. Низький рівень кваліфікації персоналу	1. Обґрунтування напрямів діяльності 2. Зниження виробничих витрат 3. залучення додаткових внутрішніх та зовнішніх джерел фінансування

*Джерело: дослідження автора.

Однією із можливих стратегій зростання сільськогосподарських підприємств є їх діяльність на інноваційній основі, яка спрямована забезпечити стійкість цих підприємств та надати їм значні конкурентні переваги. З метою обґрунтування перспектив розвитку інноваційної діяльності агроформувань використано SWOT-аналіз. В результаті дослідження проведено моніторинг неконтрольованих чинників зовнішнього середовища, в якому функціонують сільськогосподарські підприємства (табл. 2).

Таблиця 2

**Характеристика зовнішнього середовища діяльності
сільськогосподарських підприємств***

Перспективи	Загрози
Економічний розвиток регіону	
1. Пожвавлення процесу кредитування с.-г. товаровиробників 2. Функціонування окремих державних програм підтримки сільгосптоваровиробників 3. Традиційне ведення с.-г. виробництва	1. Недостатня підтримка з боку держави та з боку місцевих органів влади 2. Криза виробництва через застарілість основних засобів 3. Високий рівень відсоткових ставок
Правова база	
1. Відповідна законодавча база 2. Пільги в оподаткуванні сільськогосподарських товаровиробників	1. Недосконалість нормативно-правової бази 2. Політична та законодавча нестабільність
Соціальне середовище	
1. Створення нових робочих місць 2. Фінансова підтримка соціальної інфраструктури села 3. Комплексний розвиток сільської місцевості	1. Зменшення реальних доходів населення 2. Погіршення демографічної ситуації 3. Недостатнє виділення коштів на утримання соціальної сфери села
Конкурентне середовище	
1. Розширення ринків збуту 2. Розширення каналів матеріально-технічного постачання 3. Розширення сегменту ринку 4. Наявність конкурентів	1. Конкуренція з боку посередницьких структур 2. Диспаритет цін 3. Обмежений доступ до інформаційних ресурсів
Розвиток науки та техніки	
1. Швидкий розвиток інформаційних технологій 2. Розробка нових економічно вигідних технологій	1. Низька якість інформаційних ресурсів 2. Погіршення інноваційно-інвестиційного клімату

* Джерело: дослідження автора.

Відбір перерахованих чинників зовнішнього середовища діяльності сільськогосподарських підприємств для подальшого аналізу та синтезу обумовлений особливостями та проблемами сучасного етапу їх розвитку. Основні чинники, які становлять суттєву загрозу стабільній діяльності сільгоспдприємств мають загальноекономічний та правовий характер. Щодо потенційних можливостей функціонування агроформувань, стимулюючий вплив матиме удосконалення їх інноваційної діяльності.

Залежно від сильних і слабких сторін діяльності агроформувань один і той же напрям подальшого їх розвитку може оцінюватися як позитивний, так і негативний. Тому наступним кроком при виборі стратегії інноваційної діяльності є вивчення сучасного стану внутрішнього середовища діяльності сільгоспідприємств (табл. 3).

Таблиця 3

Характеристика сучасного стану внутрішнього середовища діяльності сільськогосподарських підприємств*

Сильні сторони	Слабкі сторони
Ресурсний потенціал	
1. Впровадження інновацій у виробничий процес 2. Передові технології виробництва продукції 3. Розширення площ землекористування	1. Брак обсяг коштів для розвитку нових видів діяльності 2. Недостатня МТБа обсяги матеріально-технічного постачання 3. Низьке інформаційне забезпечення
Кадровий потенціал	
1. Висока кваліфікація персоналу 2. Здатність працівників до генерування ідей 3. Позитивна ділова репутація	1. Неефективна система мотивації та стимулювання праці 2. Високий рівень плинності кадрів 3. Відсутність спеціалістів зі збуту
Організаційні аспекти діяльності	
1. Кваліфікований менеджмент 2. Ефективна організаційна структура	1. Низька кваліфікація менеджерів 2. Низька швидкість проходження керуючих впливів
Фінансові аспекти діяльності	
1. Доступність позикових коштів 2. Висока ділова активність 3. Стійке фінансове становище 4. Достатній рівень рентабельності капіталу	1. Недостатній обсяг коштів для розвитку нових видів діяльності 2. Високий рівень залежності від кредиторів 3. Нестійке фінансове становище

*Джерело: дослідження автора.

Висновки. Комплексний аналіз сильних та слабких сторін функціонування сільськогосподарських підприємств дає можливість оцінити реальну їх позицію. Дослідженням встановлено, що слабкими сторонами їх діяльності є недостатній ресурсний потенціал, нерегульована кадрова політика та фінансові аспекти. У свою чергу, важливою є наявність сильних сторін у їх діяльності, які відіграють помітну роль у формуванні конкурентних переваг цих підприємств, зокрема, впровадження інновацій у виробничий процес, розширення сфери діяльності, наявність у більшості менеджерів підприємств досвіду управлінської діяльності.

Література

1. Нелеп В. М. Планування на аграрному підприємстві: Підручник. – 2-ге вид., перероб. та доп./ В. М. Нелеп. – К.: КНЕУ, 2004. – 495 с.
2. Степаненко Н. І. Види диверсифікаційної діяльності агросервісних підприємств / Н. І. Степаненко // Таврійський науковий вісник, 2005. – Вип. 37. – С. 262-268.
3. Стратегічне управління підприємством. Навч. посіб. – Вид. 2-ге, виправл. і доп. / За ред. Василенка В. О. – К.: ЦНЛ, 2004. – 400 с.

Summary

Shvets T.V.

Zhytomyr National Agroecological University

SUBSTANTIATION OF ECONOMIC DEVELOPMENT STRATEGY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES ON INNOVATIVE GROUNDS

Analyzed the rationale of economic development strategy of agricultural enterprises on the basis of innovation. The application of SWOT-analysis the areas of innovation of agricultural enterprises.

Стаття надійшла до редакції 14.04.2011 р.